
Plater Emilii

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Śródmieście Południowe Śródmieście Północne

Atrybuty: Nazwy pamiątkowe Od polskich postaci historycznych

Rok utworzenia nazwy: 1916

Opis

Emilia Plater herbu własnego (1806-1831) kobieta-porucznik, dziewica-bohater, uczestniczka powstania listopadowego na Żmudzi. Była rodowitą wilnianką, wychowywaną głównie w męskim towarzystwie, chociaż bez ojca, którego opuściła wraz z matką jako niespełna dziesięcioletka. Otrzymała bardzo staranne wykształcenie, zarówno humanistyczne (pisała poezje), jak i sprawnościowe (jeździła konno, uprawiała fechtunek), do tego pięknie rysowała. Fascynowała się dokonaniem Filomatów i Filaretów. Na wieść o wybuchu w Warszawie zryw narodowy zainicjowała identyczny na Litwie. Zlekceważona w trakcie narad jako kobieta, przy pomocy dwóch kuzynów zorganizowała oddział, w którym znalazło się 280 strzelców, 60 kawalerzystów i kilkuset kosynierów. Po nieudanej próbie zdobycia Dyneburga walczyła pod Ucianą i Oniksztem, znalazła się w oddziale wolnych strzelców wiłkomierskich. Z rąk gen. Dezyderego Chłapowskiego otrzymała awans do honorowego stopnia kapitana i dowództwo 1. Kompanii 1. pułku Piechoty Litewskiej. Zmarła w Justianowie niedaleko Kopciowa na Litwie podczas przeprawy oddziału do Warszawy.

Do 1954.04.12 patronowała dzisiejszej ul. Konopnej.

Ciekawostki

Ulicę wytyczono na mocy uchwały Komitetu Regulacyjnego w 1872 jako ul. Leopoldyny, na cześć żony ówczesnego prezydenta Warszawy, Kaliksta Witkowskiego. Biegła od Koszykowej do al. Jerozolimskich. W 1881 ulicę wyregulowano i zabudowano kamienicami projektu Aleksandra Woyde. Na przeł. XIX i XX w. kamienice Woydego zastąpiono czynszówkami wielkomiejskimi. Ulica łączyła wtedy Koszyki z dworcem W-W. W 1920 zmieniono nazwę ulicy na dzisiejszą. W 1944 ulica nie poniosła dużych strat, a w 1954 przedłużono ją aż do Twardej, zabudowując nowy odcinek blokami osiedla Emilia.

Stan obecny:

Nr 1: **kamienica Kontkiewiczza.**

Nr 2: **kamienica.**

Nr 3: **kamienica.**

Nr 4: **kamienica.**

Nr 7: **kamienica Zakładów Aparatów Miedzianych E. Witta.**

Nr 8: **kamienica.** W podwórzu-studni znajduje się wolno stojąca kapliczka - na cokole, w dolnej, oszklonej części płonie wieczne światło, zaś w górnej - również oszklonej - stoi figura Pana Jezusa w czerwonym płaszczu i z czerwonym sercem.

Nr 9\11: **kamienica Wittów.** Powstała w 1904 roku dla Adolfa Henryka Witta. Na ścianie mieści się dwujęzyczna reklama odlewni Zakładu Aparatów Miedzianych Adolfa Witta z czasów zaboru rosyjskiego. Kamienica przetrwała okres okupacji hitlerowskiej praktycznie nienaruszona. Generalnie wyremontowana w 1994 roku. Kręcono tu sceny do takich filmów, jak "Akcja pod Arsenalem" (rok 1977, reż. J. Łomnicki), "Dekalog" (rok 1988, reż. K. Kieślowski), "Korczak" (rok 1990, reż. A. Wajda) oraz licznych seriali i przedstawień Teatru Telewizji.

Budynki odlewni. Stojące w głębi podwórka ceglane budynki z kominem z inicjałami właściciela to resztki odlewni Witta. Niewielki zakład giserski Jana Andrzeja Witta swoją działalność rozpoczął na Powiślu a później działał przy ul. Elektorальной. Fabryka powstała tu już w 1889 roku, stając się ważnym dostawcą różnego rodzaju garnków, kotłów i innych przedmiotów domowego użytku. Z czasem wyspecjalizowała się w rurach, kranach, wodowskazach a także maszynach przemysłowych (m.in. do produkcji piwa i napojów gazowanych). Działała do 1951 roku (po wojnie specjalizując się w aparaturze medycznej), po nacjonalizacji budynki zajęły magazyny.

Klub Mandala.

Hostel Witt.

Nr 10: **Apartamentowiec.** Powstał w 2009 wg proj. PA Projekt dla izraelskiej firmy Engel. Mieszczą się tu 74 apartamenty i mieszkania dwupoziomowe z zielonymi tarasami na najwyższym piętrze.

Fabryka Dźwigów Romana Groniowskiego.

Nr 12: **kamienica.** Powstała w latach `50 XX w. na miejscu kamienicy zburzonej w czasie okupacji hitlerowskiej. Mieszkał w niej Andrzej Heidrich (ur. 1928) - grafik, autor opracowań serii wydawniczych "Czytelnika" ("Współcześni pisarza polscy", "Nike", "Retro"), projektant znaczków pocztowych a także banknotów (serie: "Wielcy Polacy" oraz "Królowie i księżęta Polski"), twórca poprawek godła heraldycznego Polski oraz insygniów Orderu Krzyża Wojskowego.

Kapliczka - na skwerze za domem, w miejscu podwórka tej przedwojennej. Wolno stojąca, z figurą Matki Boskiej, wzniesiona w czasie okupacji hitlerowskiej, po wojnie zadaszona i oświetlona.

Nr 13: **kamienica.** Powstała pod koniec XIX w., ma dwa podwórka. Dziś odzyskana przez dawnych właścicieli, zdewastowana, w większości opuszczona. Była miejscem kręcenia scen do takich filmów, jak "Pokolenie" (rok 1954, reż. Andrzej Wajda), "E=mc²" (rok 2002, reż. Olaf Lubaszenko), "Zamach"

(rok 1958, reż. Jerzy Passendorfer) a także seriali "Doktor Murek" (rok 1979, reż. Witold Lesiewicz) oraz "Kryminalni".

Figura Chrystusa. Wzniesiona prawdopodobnie równo z budową kamienicy, przetrwała okupację hitlerowską, dziś bardzo zniszczona.

Nr 14: **kamienica.**

Kapliczka z figurką Matki Boskiej. Wolno stojąca, na cokole, zadaszona. Powstała w czasie okupacji jako wotum wdzięczności za uwolnienie z niemieckiego więzienia.

Nr 16: **kamienica.**

Nr 17: **pałacyk Okoniewskiego.** Powstał ok. 1900 wg proj. Juliusza Dzierżanowskiego i mieści się w nim ambasada Maroka. W niszy w ścianie kapliczka z figurą Matki Boskiej umieszczoną na cokole.

Nr 18: **Lecznica św. Józefa.** Kamienica powstała na przeł. XIX i XX w. W 1931 przebudowano ją na lecznicę. Odremontowany w 2006. 18.06.1969 z 4. piętra wypadł Jerzy Zawieyski, czołowy polski pisarz, dramaturg i polityk. Prawdopodobnie został zamordowany przez SB, po słynnym wystąpieniu w Sejmie w obronie atakowanego koła ZNAK, wypowiedzianym prosto w twarz Gomułki i Kliszki. Został za to natychmiast odwołany z Rady Państwa i pozbawiony przywilejów.

Nr 24: **Kościół św. św. Piotra i Pawła.** W XVIII w. mieścił się tu cmentarz Świętokrzyski, czynny w latach 1783-1836, gdzie pochowano ok. 130 tys. osób. W 1883-5 z fundacji Tekli Rapackiej wystawiono tu kościół wg proj. Józefa Piusa Dziekońskiego i Edwarda Cichockiego. W 1944 kościół został wysadzony w powietrze. Po wojnie, na ocalałych fundamentach, wybudowano nowy kościół, wg planów Stanisława Marzyńskiego. Wewnątrz ocalał ołtarz główny, z nowym tryptykiem, a w kaplicy św. Barbary umieszczono relikwiarz ze szczątkami świętych i błogosławionych Polaków, których wyniósł na ołtarze Jan Paweł II. Wokół ogrodzenia cmentarnego rozmieszczono neoromańskie stacje drogi krzyżowej.

Figura Chrystusa z nierządnicą. Wystawiono ją tu w 1897 z fundacji Róży Michalskiej.

Nr 25: **kamienica.** Powstała w 1??? z przedwojennym lwem na fasadzie. Wprawdzie do niedawna nosiła ślady kul, a ostatnie piętro się zawaliło, obecnie budynek jest odrestaurowany. Mieści się tu restauracja Mała Serbia, sklepiki i punkty usługowe.

Nr 29: **IX Liceum Ogólnokształcące im. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej.** Powstała jako prywatna pensja dla dziewcząt I. Smolikowskiej w 1874. W roku 1896 pensja przeszła na własność Pauliny Hewelke, która prowadziła ją aż do upaństwowienia. W owych latach, na przełomie XIX i XX wieku, pensja Pauliny Hewelke była jedną z pierwszych, w których - choć z konieczności posługiwano się rosyjskimi podręcznikami - lekcje prowadzono po polsku. Wśród ówczesnych nauczycieli byli ludzie tej miary i znaczenia w polskiej kulturze, co polonista Adam Kryński, współautor wielkiego Słownika Języka Polskiego, czy geograf i działacz, Wacław Nałkowski. Do ówczesnych wychowanek należała późniejsza autorka Nocy i dni Maria Dąbrowska. Istnieje bardzo prawdopodobne przypuszczenie, iż pensja p. Hewelke służyła Prusowi, przynajmniej zewnątrz, za pierwowzór pensji pani Latter z Emancypantek. Pensja mieściła się wtedy na rogu ulic Marszałkowskiej i Sienkiewicza, a Prus pracował naprzeciwko w gmachu Gebethnera i Wolffa. Po upaństwowieniu w roku 1919 szkołę nazwano Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. Dyrekcję objęła p. Helena Goska i prowadziła gimnazjum do 1933, kiedy to dyrektorką została dr Władysława Hoszowska, kierująca szkołą do 1944 roku. W latach międzywojennych Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej należało do szkół o najwyższym poziomie naukowym, gdzie nie tylko uczono sztuki zdobywania wiedzy, ale dbano także o wyrobienie

postaw moralnych i obywatelskich uczennic, rozbudzenie i ugruntowanie ich osobistych zainteresowań i talentów. Dziś, z perspektywy ponad stu lat, można sprawiedliwie ocenić skuteczność tych starań. Z grona uczennic Liceum Hoffmanowej wyszły znane artystki: znakomita skrzypaczka p. Eugenia Umińska, wybitne aktorki: p. Barbara Drapińska i p. Irena Kwiatkowska i inni. W okresie okupacji hitlerowskiej szkoła ani na chwilę nie przerwała działalności. W 1939 częściowo zniszczono budynek, więc naukę podjęto z jednomiesięcznym opóźnieniem 5 października 1939 r. w lokalu przy ul. Mazowieckiej, a półtora miesiąca potem powrócono do własnego budynku. Po zamknięciu przez Niemców polskich szkół średnich grono pedagogiczne pod kierownictwem dr Hoszowskiej natychmiast przystąpiło do organizowania tajnych kompletów. Zaczęły one działalność 1 grudnia 1939 r. i nie przerwały jej aż do wybuchu powstania warszawskiego. Zmieniały się tylko nazwy, oficjalne szyldy: Ognisko Świetlicowe przy Wydziale Zarządu Miejskiego, Szkoła Gospodarstwa Domowego, Szkoła Modniarsko-Czapnicza, Szkoła Farbiarsko-Gorseciarska. Choć groziło to surowymi represjami ze strony okupanta, przerabiano program licealny, odbywały się tajne egzaminy dojrzałości, wydawano matury, wiele absolwentek podejmowało studia w konspiracyjnym Uniwersytecie Warszawskim. W mieszkaniu dyrektorki, dr Hoszowskiej, miał siedzibę tajny Departament Oświaty, kierowany przez późniejszego - już po wyzwoleniu - wiceministra oświaty, znanego matematyka, prof. Wacława Schayera. Wiele uczennic brało czynny udział w walce podziemnej, nierzadko płacąc za to aresztowaniem, zesłaniem do obozu koncentracyjnego, a nawet śmiercią. Szczególnie wyróżniały się harcerki z działającej jeszcze od 1914 roku Pomarańczowej Drużyny. Powstanie przerwało działalność szkoły. Po odzyskaniu niepodległości na polecenie władz szkolnych Liceum Hoffmanowej na nowo zorganizowała jedna z jego najdawniejszych nauczycielek, dr fizyki, Agnieszka Podjed, która kierowała szkołą do 1960 r. Wobec zniszczenia w czasie walk dawnego budynku przy ul. Marszałkowskiej, gimnazjum umieszczono w gmachu przy ul. Polnej 46a, skąd w roku 1961 zostało przeniesione do swej obecnej siedziby przy ul. Emilii Plater 29. Po przejściu na emeryturę w roku 1960 dr Agnieszki Podjed szkołą kierowali kolejno: w latach 1960-62 nieżyjący już dziś dr Zbigniew Marciniak, późniejszy wicekurator okręgu szkolnego, a potem docent UW; w latach 1962-67 dr Stefan Krzysztošek. Przez następne 30 lat - do 1997 r. dyrektorem był mgr Wacław Wawrzyniak. Obecnie szkołą kieruje mgr Zofia Daruk. Jej absolwentami byli m.in. Irena Kwiatkowska, Piotr Kraśko, Olaf Lubaszenko. Budynek szkoły grał w filmie Wojna Domowa, gdzie uczył się Paweł. W 1869 założono na tym terenie Ogród Pomologiczny, mający badać i aklimatyzować wartościowe drzewa owocowe. W 1879 uruchomiono tu także szkołę ogrodniczą. Do 1939 ogród zajmował 4 ha i zwabiał setki ludzi, którzy mogli zobaczyć tysiące drzew owocowych i fantazyjnie poprzącinane odmiany drzew owocowych. Mieścił się między Plater, Wspólną, Nowogrodzką i Chałubińskiego. Zadrzewiony był karłowatymi odmianami drzew sadowych, a dozorczy byli niezwykle czujni na wszelkie próby zrywania owoców. W czasie okupacji hitlerowskiej ogród został spustoszony, a ugór pokryły mogiły powstańców i cywili.

Nr 30: **kamienica**.

Nr 31: **Gimnazjum nr 43 im. Wojska Polskiego**. Budynek powstał w 1962 wg proj. Jerzego Baumillera i Jana Zdanowicza.

Nr 32: **kamienica**.

Nr 49: **Hotel Intercontinental ******. Posiada 326 pokoi i 75 luksusowych apartamentów, 1 apartament prezydencki, 3 restauracje, bar, 12 sal konferencyjnych, saunę i basen na ostatnim piętrze z widokiem na Warszawę, czyli 44 i

45... **Budynek** ma wysokość 145 metrów. Zaprojektowany został przez zespół pod kierunkiem Tadeusza Spychały, oddany do użytku w 2004. Budowla kosztowała ponad 100 mln złotych! Zwie się go Jednonogim, bo po kłótniach z mieszkańcami bloków położonych za hotelem, zdecydowano się pójść na kompromis i w celu zapewnienia im światła słonecznego i cyrkulacji powietrza,

zaprojektowano przerwę pośrodku hotelu. W celu budowy hotelu zburzono słynny klub jazzowy Akwarium z 1970, który przeniesiono do Złotych Tarasów obok. Jest to 3 co do wielkości hotel pięciogwiazdkowy w Europie i budynek o najgłębszych fundamentach w Polsce (ponad 20 m głębokości).

Nr 51: **Dom handlowy Emilia.** Powstał w latach 60 XX w. Zawsze panowały tu największe kolejki za meblami.

Nr 53: **Warszawskie Centrum Finansowe.** Biurowiec powstawał w latach 1997-9 wg proj. A. Epstein & Sons International i Kohn Pedersen Fox Associates przy współpracy z polskimi architektami. Najpierw długo grzebano w plastelinie, aby nadać budynkowi właściwy kształt. Budynek ma 31 pięter, 3 kondygnacje podziemne i 165 m całkowitej wysokości, choć od ziemi do dachu tylko 144 m. Budynek ma własną prądnicę i własny punkt uzdatniania wody. Zresztą w podziemiach jest 5 zbiorników na wodę, które mieszczą ok. 600 000 litrów wody. Na 6 piętrach mieści się parking, a nad nim bary, salony odnowy biologicznej, poczta, kwaciarnia i biuro podróży. Dopiero wyższe piętra przeznaczone są dla biur. Na ostatnim piętrze znajduje się restauracja z widokiem na całe miasto. Aby umieścić iglicę na dachu potrzebne było użycie śmigłowca Mi-8. Budowlę obsługuje 16 szybkieżnych wind. Z bardziej znanych firm, mających tu siedziby to MasterCard, BPH Auto Finanse, Toshiba, EuroBank, Rothschild Polska... Ornitologzy umieścili tu gniazdo sokołów, ale te wolały pałac kultury i tam obecnie gniazdują...

Bloki osiedla Emilia. (przed Świętokrzyską) Powstały w latach 1961-7 wg proj. Stanisława Jankowskiego, Anny Koseckiej, Lecha Robaczyńskiego, Czesława Wegnera.

Nr 55: **Wiatrak.** Blok osiedla Mariańska, powstał w 1961-7 wg proj. Hanny Lewickiej i Wojciecha Piotrowskiego. Zbudowany na planie Y, zwany był Igrekiem lub Wiatrakiem. Docelowo miało się tu pomieścić 920 lokatorów, w rezultacie było znacznie więcej.

Bloki osiedla Mariańska. (między Świętokrzyską a Twardą) Powstały w 1961-7 wg proj. Hanny Lewickiej i Wojciecha Piotrowskiego.

Data nadania nazwy: 1916.10.26
